

החתי: מקור שורש נשמתו של אוריה החתי מהנחש הקדמוני, נשמת דוד המלך ירדה חדשה לעולם עם נשמת אדם הראשון, כפי שרמוז בשמו: אד"ם ר"ת א'דם ד'וד מ'שיח. שורש נשמת בת שבע מחוה; היינו, כל המעשה היה לתיקון חטא הנחש הקדמוני בגן עדן. (עיין גם בזוהר פרשת נח ע"ג, ב): שאל רבי אבא, למדנו (סנהדרין ק"ז, א): בת שבע היתה בת זוגו של דוד המלך מיום שנברא העולם. אם כן, למה נתנה הקב"ה לאוריה החתי לפני שנתנה לדוד? ענה לו רבי שמעון, כך הם דרכי הקב"ה בסוד הגלגול.... צא ותבדוק לדעת למה ניתנה ארץ ישראל לכנען עד שלא באו לשם ישראל, כי הכל הוא סוד אחד – היינו, שתקדים ממשלת הקליפה בעולם, ואחר כך תבוא ממשלת הקדושה.) כה חשובה היתה קדושת הזיווג של דוד עם בת שבע כדי לטעת זרע קודש, מלכות בית דוד, לדורות הבאים עד ביאת גואל צדק.

בן שבעים שנה נפטר דוד המלך בביתו בירושלים, כמתואר במסכת שבת (ל, א): דוד ידע שיום פטירתו יהיה בשבת. היה יושב ועוסק בתורה כל יום השבת. מלאך המות בא בשבת כדי לקחת את נשמתו של דוד, אבל לא יכול היה משום שדוד לא פסק מלגרוס בתורה. יצא מלאך המות לגינה ונענע בכוח את אילנות הגן. לרגע הפסיק דוד המלך ללמוד כדי לראות פשר הרעש, ומיד נפטר.

באותה שעה, שעת מנחה, נגנזו מקורות התורה שבעל פה, ונתרבו מחלוקות בפירוש המשנה, והחכמים בלבלו בסברה (זוהר ח"ב קנ"ו, ב). למחרת, ביום ראשון, נטמן המלך במערה בהר ציון.

מובא במסכת בבא בתרא (י"ד, ב) שדוד כתב את ספר תהלים על ידי עשרה זקנים (אדם הראשון, מלכי צדק, אברהם, משה, הימן, ידותון, אסף, ושלושה בני קרח). הזוהר (ח"א קע"ט, א) הפליג בשבח התהלים: בא וראה באלו השירות והתשבחות שאמר דוד המלך, יש בהם סודות ודברים עליונים בסודות החכמה, לפי שכולם נאמרו ברוח הקודש.

מקום קבורתו: דוד המלך נקבר בעיר דוד, הוא הר ציון (עיין "הר הקודש", עמ' ל"א). ידוע ששלושת אבות ודוד המלך נחשבים כארבע רגלי המרכבה העליונה. מכיון ששלושה אבות נקברו בקרית ארבע, מסתבר היה שדוד, הרגל הרביעית, גם הוא ייקבר שם. אמנם, בזוהר (ח"א רמ"ח, ב) נאמר שהקב"ה התקין לו מקום מיוחד שראוי ומושרש למלכות, הוא הר ציון.

אף כי מלומדים בני זמננו נחלקים בשאלת מיקומו המדויק של הקבר, לדידן, קיימת קביעתו של האריז"ל המסירה כל ספק מלב יהודים שומרי תורה ומצוות. הוא קבע שהאתר הידוע בהר ציון הוא המתחם שתחתיו נמצאת המערה ששימשה

לקבורת מלכים בישראל. בנוסף לדוד המלך ולשלמה המלך, מוזכרים בכתובים עוד שמונה מלכים וכהן אחד שנקברו שם: רחבעם, אביה, אסא, יהושפט, יותם, ¹²³⁴⁵⁶⁷יאשיהו, אמציה, חזקיהו, ויהוידע הכהן.

מקרא מלא מלמדנו מדוע נקבר יהוידע כהן גדול בקברי מלכי בית דוד: "ויוזקן יהוידע וישבע ימים, וימות בן מאה ושלושים שנה במוותו. ויקברוהו בעיר דויד עם המלכים, כי עשה טובה בישראל ועם האלהים וביתו" (דברי הימים ב' כ"ד, ט"ו-ט"ז).

על פי יוסף בן מתתיהו, הטמין המלך שלמה אוצר גדול במערה, ממנו הוציא הורקנוס, כעבור כשמונה מאות שנה, שלוש מאות מטילי כסף כדי לתיתם לאנטיוכוס. אחריו ביקש גם הורדוס לעשות כן, אך כאשר שלח שני נערים אל הקבר באישון לילה, ראה כיצד עולות לשונות אש מתוך המערה ומכלות אותם. הוא חתם את פתח המערה ובנה מעליה מצבה מרהיבה.

ברוב אלף השנים האחרונות לא הותרה כניסת יהודים לקבר דוד. בתקופה הצלבנית נשלט אזור הקבר קרוב למאתים שנה, אשר בנו שם כנסייה. בתקופת השלטון הממלוקי (ה"א נ"א-רע"ז) הוכרז קבר דוד כמקום קדוש למוסלמים, ונאסר על כל הנוצרים וכל היהודים להכנס אליו. כאשר הסתיימה בניית החומה סביב העיר העתיקה בשנת ש"ד, כעס מאד השולטן סולימן המפואר כששמע שהר ציון לא נכלל בתוכה. המהנדס האחראי לכך הוצא להורג ונקבר בתוך שער יפו.

^{אותר החכמה}

לפני מאה וחמישים שנה כתב מחבר "שערי ירושלים": בעוה"ר כשאנו רוצים להשתטח ולהתפלל שמה, אנו מוכרחים ליתן כופר נפש עשרים פאריס לגלגולת, ובכל זאת אינם מניחים אותנו ליכנס לפנים למטה בהמערה, רק למעלה לבית תיפלה שלהם הנבנה כנגד מקום המערה הנקרא בלשונם "זאמיא", ואין מניחים אותנו לגמור אף עשרה מזמורי תהלים".

סיפור: מובא בספר "זכרון ירושלים" (ג', א-ב) שפעם, לפני כשלש מאות וחמישים שנה, אשה יהודיה, מעדת הספרדים, שוחחה עם כמה נשים מוסלמיות שבאו לקנות מדברי מרכולתה ליד שער ציון. היא סיפרה להן על רצונה העז להגיע לקבר דוד המלך, אולם על פי דת האיסלם, לא הותרה ליהודים כניסה למערה, ועונש מוות מידי נגזר על מי שנתפס שם.

למרות זאת, היתה האשה נחושה בדעתה. לבסוף, רקמו ידידותיה המוסלמיות תוכנית שתאפשר לה לחמוק פנימה לכמה דקות, מבלי להתגלות. מדי יום שישי נהגו הגברים המוסלמים להתפלל על הר הבית, ובאותה שעה הותירו את קבר דוד ללא שמירה. אם כי נעול. אחת הנשים הערביות אמרה כי יכולה היא להשיג את

[מ"ד 1234567]

המפתח, כאות לידידות בינה לבין שכנתה היהודיה, והיא תפתח את דלת קבר דוד ותכניס אותה פנימה.

הכל התקדם כמתוכנן באותו יום שישי. היהודיה נכנסה והשתטחה על קבר דוד בהתרגשות. לפתע שמעה רעש מבחוץ. "ידידתה" המוסלמית הבריחה את דלת הכניסה, נעלה אותה ועזבה את המקום, בידיעה שעוד מעט יחזור השומר וימצא את האשה הכלואה בפנים. מובן, שבטרם יוציאוה להורג, יציעו לה הממונים עליו כי תבחר בין מותה לבין התאסלמות, ללא כל אפשרות אחרת. האשה, הלכודה בפנים, רעדה מפחד. באותה תקופה, היתה עדיין הכניסה למערה התת-קרקעית נראית לעין. היא ירדה במדרגות האבן ובכתה מעמקי לבבה.

לפתע שמעה קול מרגיע העולה מעמקי הקבר. "אני דוד המלך, הסירי כל פחד מלבך". דוד המלך החזיק אבוקה בידו, להראותה הדרך. הם צעדו בדומיה במשך מספר דקות, ובסוף עצר דוד המלך והצביע לעבר מדרגות. "עלי לכאן. תמצאי את עצמך בתוך בית כנסת. שלום".

בהכנסה לבית הכנסת, ראתה את השמש הספרדי מנקה את המקום לקראת בוא השבת. היא סיפרה לו את קורותיה, ונתנה הלל ותשבחות להשם על נס הצלתה.

למעלה מאלפיים שמונה מאות שנה עברו מאז הלך דוד המלך עלי אדמות, ועדיין שמו, שיריו וספר התהלים שלו מורגלים בפי עמו. ובכך מתקיים, "דוד מלך חי וקיים!" זיע"א.

שמואל הרמתי

שופט ונביא

יום פטירתו ~ כ"ח באייר ב"א תתפ"ב

שמואל הנביא היה הראשון בשלשלת הקבלה. מדרגתו היתה למעלה משאר הנביאים שבאו אחריו, ככתוב בפסוק (תהלים צ"ט, ו) "משה ואהרן בכהניו, ושמואל בקראי שמו", ופירש הרד"ק: "נביא כמו הם, ואפשר שהיה גדול בנבואה משאר הנביאים אחר משה". (ראה בשל"ה הקדוש, פרשת קרח, ד"ה "והנה משה רבינו", פשט נפלא). שמואל היה השופט הששה עשר, אחרי עלי הכהן.

שמואל נולד בשנת ב"א תת"ל לאביו אלקנה ולאמו חנה. תפלת חנה ידועה לכל (שמואל אי פרק א), וכן דברי חז"ל (ברכות ל"א) שפירשו את תפילתה בטוב טעם ודעת. חנה נפקדה בראש השנה, כמו בא במסכת ראש השנה (י"א, א), בת מאה ושלושים שנה ("ילקוט", בשם מדרש שמואל).

ההתגלות הנבואית הראשונה לשמואל היתה כאשר היה עדיין נער (שמואל אי פרק א), וצידקתו נודעה לכל העם. כידוע, שמואל זכה למשוח את שני המלכים הראשונים, שאול ודוד. חז"ל (זבחים נד, ב) אומרים: "דרש רבא, מאי דכתיב, 'וילך דוד ושמואל וישבו בנויות ברמה' (שמואל אי י"ט, כ"ג). וכי מה ענין נויות אצל רמה? אלא שהיו יושבין ברמה ועוסקין בנויו של עולם", היינו קביעת מקומו של בית המקדש.

האריז"ל ב"שער הגלגולים" (הקדמה ל"ג) מבאר ששורש נשמתו של שמואל בא מצדו הטוב של קין (ולא כמו אבי זקנו קרח שבא מצדו הרע של קין), את כח הנבואה השיג כאשר חטף מסמא"ל את הירך ההיא (שנגעה בירך יעקב) שהם נדב ואביהוא, וזכה לנבואה מכוחם. זה סוד "משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו", כי שקול הוא שמואל כמשה ואהרן, לפי שהיו בו תכונותיהם של נדב ואביהוא השקולים כמשה ואהרן. עוד מוסיף האריז"ל שאת שתי אותיות א"ל של שמואל הוא לקח מאליהו הנביא.

שמואל הנביא היה בן חמישים ושתים שנה במותו. חז"ל (תענית ה, ב) מבארים

את הפסוק, "ויהי כאשר זקן שמואל" (שמואל א' ח, א): "אמר רבי יוחנן: זקנה קפצה עליו דכתיב, 'נחמתי כי המלכתי את שאול', אמר לפניו, 'רבונו של עולם, שקלתני כמשה ואהרן דכתיב, 'משה ואהרן בכהניו ושמואל בקראי שמו', מה משה ואהרן לא בטלו מעשה ידיהם בחייהם (ויהושע), אף אני לא יתבטל מעשה ידי בחיי (שאול). אמר הקדוש ברוך הוא, 'היכי אעביד? לימות שאול לא קא שביק שמואל, לימות שמואל כי זוטא מרנני אבתריה (רש"י): כי זוטא בחור, דאמרי, מדמית זוטא ח"ו עבירה היתה בו), לא לימות שאול ולא לימות שמואל, כבר הגיעה מלכות דוד, ואין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא. אמר הקדוש ברוך הוא, "אקפיץ עליו זקנה". רש"י מפרש: "קפצה" – הלבין שערו.

מובא בבבא בתרא (י"ד, ב) ששמואל כתב את ספר שופטים, ספר שמואל (עד "וימת שמואל"), ומגילת רות.

מקום קבורתו: קבורתו היתה "בביתו ברמה" (שמואל א. כ"ה, א), ומשום כך יש אומרים שנקבר בתוך העיר רמה ולא חוצה לה. בני ישראל הספידו אותו ביום ההוא ברמה, ובכל עיר ועיר (תרגום יונתן, שם, כ"ח, ג').

מקום קבורתו היה לתל תלפיות לעם ישראל לדורותיו. מערת שמואל נמצאת במרחק כשמונה קילומטרים צפונית לירושלים. כבר לפני מאות שנים הגיעו אלפי יהודים לשם ביום פטירתו, כ"ח אייר, ממרחקים – ממצרים ומעמק הפרת (בבל), כדי להתפלל ליד הקבר ולהשתתף בהילולת הצדיק הנקראת "זיארה". רבים נשארו במקום למשך שבוע או יותר.

באתר הקבר עמד בית כנסת, כך כתב **רבי עובדיה מברטנורא** במכתב ששלח לאחריו בשנת ה' רמ"ט: "קברו של אדונינו שמואל הרמתי הוא עוד היום ביד היהודים, ובאים מכל מסביבות לרמה להשתטח עליו בכל שנה ושנה בכ"ח אייר, ומדליקין עליו נר תמיד, והישמעאלים מנשאים המקום ההוא ויראים לגעת בכל הנקדש לשמו. וכבר היה למקום הזה (היינו, בית כנסת) כלי כסף ובגדי רקמה וזהב רבים ויפים מאד, אלא שעתה כבר מכרו זקני ירושלם הרעים את כל ההקדשות נכסים וקרקעות לא השאירו שריד מהם. לא ראיתי ולא שמעתי שנעשה אות או מופת במקום ההוא שהיה בו שנוי ממנהגו של עולם לבד מה שאומרים שהרבה עקרות נפקדו וחולים נתרפאו בנדר או בנדבה שהתנדבו למקום הזה, או בתפלה שהתפללו שם נענו".

בשנת שט"ו ניסו המוסלמים לסלק את היהודים מהמקום אך לא הצליחו. הטורקים, שמשלו אז בארץ, הטילו מס שנתי על עולי הרגל היהודים, והחגיגות

אוצר החכמה

אה"ח 1234567

נערכו רק לאחר קבלת רשיון כחוק. כך התפתח נוהג של מתן שוחד כדי להבטיח את שלום החוגגים. בזמן כלשהו, לפני כשלש מאות שנה, איבדו היהודים את אחיזתם במקום, וכעבור מאה שנה בנו המוסלמים מסגד מעל המערה.

הכניסה למערה היא מתוך המסגד. לאחר שיורדים כשש עשרה מדרגות נכנסים למערה, שהיא גדולה מאד וגבוהה. ציון שמואל הנביא הוא בצד ימין של הכניסה, ויש שם מקום לכחמישים איש. (ראה בספרנו "וזה שער השמים", עמ' 127-128, סיפור בשם "שבתי צבי בקבר שמואל הנביא").

גם חנה, אם שמואל, נקברה שם. אישה אלקנה קבור בגליל העליון סמוך לצפת (אך י"א שגם הוא קבור ברמה – "אלה מסעיי"). חנה היתה אחת משבע נביאות (מגילה י"ד, ב), ולפי המדרש היתה בת מאה ושלושים שנה כשנפקדה, כשם שנפקדה יוכבד. לאחר שנפקדה, ילדה חנה עוד ילדים, כאמור: "ותלד חנה שלשה בנים ושתי בנות" (שמואל א' ב, כ"א), והפסוק מסיים: "ויגדל הנער שמואל עם השם". אומר מצודת דוד: "לבד שמואל היה הלוך וגדל עם ה' ובביתו, ולא כן אחיו, כי גדלו עם אביהם ולא הגיעו למעלת שמואל".

במרחק כמה מאות מיטר שבצד מזרח יש מערה עם מקוה, הנקרא "בית טבילת חנה", ועד היום אפשר לטבול שם.

לאחרונה נערכו בסביבה חפירות ארכיאולוגיות, אשר חשפו במקום לוחות אבן ענקיים.

בימינו, יום פטירת שמואל הנביא החל בכ"ח באייר הוא יום תפילה וישועה להמון עם קדוש המתפללים שם. זיע"א.